

VERPIKO VIENUOLIO GRĖSMĖ PUŠYNAMS

Verpiko vienuolio drugelis (patinėlis)

Kiaušinėlių krūvelė

Verpiko vienuolio lėliukė

Nugrauztais spygliais pušys

Verpikas vienuolis – kas jis?

Tai drugys 3-6 cm dydžio. Sparnai balti arba pilkšvi su keturiomis vingiuotomis juodomis skersinėmis linijomis. Skraido liepos-rugpjūčio mėn., nusileidus saulei. Kiaušinėlius deda liepos mėnesį krūvelėmis ant medžių kamienų žievės plyšiuose. Viena patelė sudeda iki 630 kiaušinėlių. Kiaušinėliai žiemoja iki kitų metų gegužės mėnesio. Išsiritę vikšrai ima graužti spyglius per vidurį, taip didelė dalis spyglių nukrenta ant paklotės. Vikšrų didelis kiekis gali nugrauzti pušų ir eglių visus spyglius. Taip pat gali nugrauzti lapuočių lapus, išskyrus alksnių, uosių, ievų. Jauni vikšrai labai smulkūs, apaugę tankiais ilgais plonais plaukeliais, todėl vėjo lengvai pernešami dideliu atstumu. Suaugę vikšrai iki 5 cm ilgio, plaukuoti.

Kokiame plote išplitęs kenkėjas ir ko laukti 2019 metais

2018 m. 190 ha plote verpiko vienuolio vikšrai nugrauzė pušų spyglius VĮ Valstybinių miškų urėdijos Kretingos regioninio padalinio Juodkrantės girininkijoje. Atlikus kenkėjų apskaitas nustatyta, kad Kretingos regioninio padalinio Juodkrantės girininkijoje ir Veisiejų regioninio padalinio Stalų girininkijoje yra kenkėjo pagausėjimas ir 2019 metų pavasarį prognozuojamas spyglių nugraužimas virš 2000 ha miško plote.

Kada ir kokios kovos priemonės taikomos kovojant su verpiku vienuoliu?

Pagal Miško sanitarinės apsaugos taisykles, spyglius graužiantys kenkėjai naikinami, kai vidutinė spygliuočių medyno defoliacija (spyglių nugraužimas) prognozuojama daugiau negu 30 procentų. Kenkėjus įmanoma sunaikinti tik aviacijos pagalba medynus apipurškiant biologiniais ar cheminiais vabzdžių naikinimui skirtais preparatais. Lietuvos miškuose verpiko vienuolio vikšrų naikinimui yra įregistruotas tik vienas insekticidas – biologinis preparatas *Foray 76B* (veiklioji medžiaga *Bacillus thuringiensis* subsp. *kurstaki* štamai ABTS-351). Naudojimo norma 2,0-2,5 l/ha. Preparatas paruoštas purkšti iš orlaivių. *Foray 76B* yra selektyvinio poveikio, naikina tik spyglius ir lapus graužiančių drugių vikšrus, neveikia jų suaugėlių, kiaušinėlių ir lėliukių. Nekenksmingas kitiems vabzdžiams, žmonėms, gyvūnams bei augalams. Nekenkia verpikų vienuolių natūraliems priešams – plėšriesiems ir parazitiniams vabzdžiams.

Ar anksčiau yra buvę verpiko vienuolio židinių?

Per praėjusius 50 metų verpiko vienuolio išplitimo didžiausi židiniai formavosi pušynuose pietų Lietuvoje. Mažesni židiniai buvo Kuršių nerijoje ir Jurbarko miškų ūkyje. Visur buvo taikytos naikinamosios priemonės. 1978-1982 m. Veisiejų miškų ūkio pušynuose židiniai kasmet apėmė po 1420-2770 ha. 1993-1996 m. židiniai pasikartojė Dzūkijos pušynuose Veisiejų, Druskininkų ir Varėnos miškų urėdijose, kasmet apimdami po 1200-11460 ha plotą. Kenkėjo židinių naikinimui 1994-1995 m. aviacijos priemonėmis apie 7000 ha plote buvo purškiamas biologinis preparatas *Foray 48B* ir cheminiai insekticidai. Tačiau židiniai 1978-1982 m. ir 1993-1996 m. buvo pradėti purkšti pavėluotai, po to kai dideliuose plotuose išplitusio kenkėjo vikšrai nugrauzdavo pušų spyglius. Dėl nepakankamų lėšų biologinis preparatas buvo purškiamas sumažintomis dozėmis ir ne visuose kenkėjo išplitimo židiniuose, o tik didžiausios vikšrų gausos vietose. Dėl to kenkėjas galėjo pasidauginti ir plisti į gretimius miškus, o sumažintos biologinio preparato koncentracijos ne visuomet nuo nugraužimo pakankamai veiksmingai apsaugojo spyglius.

Kas nutiktų jeigu netaikytume jokių kovos priemonių

Verpikas vienuolis yra labai žalingas spygliuočių medynams. Masinio dauginimosi metu vikšrai nugrauzia pušų ir eglių visus spyglius, taip pat viršūninių ūglių pumpurus. Eglynai gali pradėti džiūti nuo vienkartinio intensyvaus spyglių nugraužimo. Pušynai po vienkartinio spyglių nugraužimo atsigauja jei nebūna sausringas laikotarpis. Po pakartotinio spyglių nugraužimo pušys labai nusilpsta, dėl to jas gali užpulti kiti kenkėjai, pažeidžiantys medžių liemenis. Dėl to dalis pušų gali išdžiūti, medynai išretėti ir tapti mažai produktyvūs ir išdaryti. Nenaikinami verpikai vienuoliai gali išplisti į naujus medynus ir sudaryti didelio ploto židinius, besitęsiančius keletą metų. Verpikas vienuolis gali kenkti ne tik vyresnio amžiaus medynams, bet ir jaunuolynams, želdiniams. Lietuvos miškų instituto entomologai (A. Gedminas ir kt.) tyrė pušų prieaugį pietų Lietuvoje, nustatė, kad verpikui vienuoliui nugrauzus spyglius, būna medžių kamienų prieaugio sumažėjimas, ir jis tęsiasi 5 metus. Dėl to pušynuose vidutiniškai netenkama 10,8 m³/ha medienos tūrio. Ir medienos nuostoliai yra didžiausi, lyginant su kitų spyglių graužiančių vabzdžių rūšių pakenkimu.